

Súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí – hľadiská a skúsenosti odborníkov

Zhrnutie

V Charte základných práv Európskej únie sú ustanovené práva, ktoré majú mimoriadny význam pre práva detí v súdnych konaniach, z ktorých najdôležitejšie sú ľudská dôstojnosť (článok 1); zákaz mučenia a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (článok 4); právo na slobodu a bezpečnosť (článok 6); rešpektovanie súkromného a rodinného života (článok 7); ochrana osobných údajov (článok 8); nediskriminácia (článok 21); práva dieťaťa (článok 24) a právo na účinný prostriedok nápravy (článok 47).

Všetky členské štáty Európskej únie (EÚ) sú povinné zabezpečiť, aby záujem dieťaťa bol prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí. Tento aspekt je obzvlášť dôležitý v prípade, keď sú deti účastníkmi trestnoprávneho a občianskoprávneho súdneho konania.

Takéto konania môžu byť stresujúce pre každého a ešte viac pre deti, ktoré môžu byť traumatizované, ak sa konania vedú spôsobom nezohľadňujúcim ich potreby, v nevhodnom prostredí a zúčastnení odborníci nie sú vhodne vyškolení. Tisíce detí sú tým postihnuté. Z údajov vyplýva, že len v samotných 11 členských štátoch sa v roku 2010 stalo obeťami trestných činov okolo 74 000 detí a 495 000 bolo postihnutých rozvodom rodičov.

Zaobchádzanie s deťmi v súdnych konaniach je dôležitou oblasťou v súvislosti so základnými právami, na ktoré sa zamerala Organizácia Spojených národov (OSN) v [Dohovore o právach dieťaťa \(CRC\)](#), ktorý ratifikovali všetky členské štáty EÚ. EÚ preukazuje ďalej svoj záväzok k tejto otázke odporúčaním [Usmernení o súdnicte zohľadňujúcom potreby detí](#) (Rada Európy) z roku 2010 a pomáha svojim

členským štátom zlepšiť ochranu práv dieťaťa v ich justičných systémoch.

V týchto usmerneniach Rady Európy sa vyzýva k presadzovaniu práv detí na to, aby boli vypočuté, informované, chránené a nediskriminované. Na zistenie, do akej miery sa tieto práva v praxi dodržiavajú a ako sa realizujú, Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) v spolupráci s Európskou komisiou zhromaždila a analyzovala údaje predstavené v tomto zhrnutí. Zo zistení vyplýva, že je potrebné ešte veľa urobiť, aby súdnicstvo v rámci EÚ v dostatočnej miere zohľadňovalo potreby detí.

Postupy zahŕňajúce účasť detí v trestnoprávnom a občianskoprávnom súdnom konaní sa značne líšia nielen medzi členskými štátmi, ale aj v rámci členských štátov, čo poukazuje na potrebu jasných a jednotných noriem a usmernení a systematického monitorovania ich vykonávania. Deťom sa nedostáva dostatočnej podpory, ak sú účastníkmi v trestnoprávnom alebo občianskoprávnom konaní; prostredie súdu, ktoré môže na deti pôsobiť zastrahujúco, nie je vždy prispôbené ich potrebám. Zatiaľ nie sú bežne zavedené konkrétne opatrenia, napr. na zabránenie tomu, aby dieťa bolo priamo konfrontované s obvinenými alebo svedkami na súde alebo na zabezpečenie, aby dieťa bolo informované o konaní a rozumelo mu. Výskum však odhalil aj rad perspektívnych postupov, niektoré z nich sú uvedené v tomto prehľade.

Prispôbením justičných systémov tak, aby viac zohľadňovali potreby detí, sa zlepši ochrana detí, podporí ich zmysluplná účasť a zároveň sa zlepši fungovanie súdnicstva. Zistenia uvedené v tomto zhrnutí môžu členským štátom slúžiť ako užitočné nástroje na identifikovanie prekážok, nedostatkov alebo slabých stránok v ich súdnych konaniach, najmä

v procese transponovania a uplatňovania príslušných smerníc EÚ. Takýto prístup zohľadňujúci potreby detí v súlade s usmerneniami Rady Európy prispieje

k tomu, že deti, ktoré budú účastníkmi súdneho konania v EÚ, sa budú cítiť bezpečnejšie.

Zber údajov a pokrytie

EÚ v Programe pre práva dieťaťa uviedla, že nedostatok spoľahlivých a porovnateľných údajov bráni rozvoju a vykonávaniu politik založených na dôkazoch. Európska komisia a agentúra FRA v záujme riešenia daného nedostatku údajov posúdili doterajšie práce v tejto oblasti. Koordinovaný a systematický zber údajov zahŕňal ukazovatele týkajúce sa práv detí, ktoré agentúra FRA vypracovala v roku 2010 a ďalej rozpracovala v roku 2012 v súvislosti so súdnictvom pre záležitosti rodiny. Ukazovatele sledujú model založený na právach, ktorý vypracoval Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR)*, ktorý je určený na meranie:

- záväzkov nositeľov povinností (štrukturálne ukazovatele),
- úsilia (ukazovatele procesu) na splnenie týchto noriem,
- výsledkov (ukazovatele výsledkov).

Na získanie komplexného obrazu o situácii agentúra FRA uskutočnila terénny výskum založený na rozhovoroch v 10 členských štátoch EÚ vybraných tak, aby odrážali rôznorodosť justičných systémov a odlišné postupy v súvislosti s účasťou detí v justičnom systéme – Bulharsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Chorvátsko, Nemecko, Poľsko, Rumunsko, Spojené kráľovstvo a Španielsko**. Agentúra zhromaždila skúsenosti, dojmy a názory odborníkov, ktorí sa podieľajú na trestnoprávných a občianskoprávných súdnych konaniach, ako aj skúsenosti detí, ktoré sa zúčastnili na takomto konaní ako obeť, svedkovia alebo strany sporu.

Prvá časť práce agentúry FRA o deťoch a súdnictve prezentovaná v tomto zhrnutí je zameraná na

názory odborníkov. Skúmajú sa v nej odpovede 570 sudcov, prokurátorov, advokátov, zamestnancov súdov, psychológov, sociálnych pracovníkov a policajtov, ktorí sú v každodennom kontakte s deťmi počas súdnych konaní. Táto práca prispela k počiatočnému súboru ukazovateľov procesu a výsledkov s kvalitatívnymi údajmi za desať členských štátov EÚ. Dôkazy z druhej časti terénneho výskumu agentúry FRA založeného na rozhovoroch so samotnými deťmi poslúžia na ďalšie doplnenie ukazovateľov procesu a výsledkov. Na základe kombinovanej analýzy rozhovorov s odborníkmi a deťmi agentúra FRA vydá stanoviská týkajúce sa súdnictva zohľadňujúceho potreby detí.

Európska komisia zároveň zhromaždila štatistické údaje zo všetkých členských štátov EÚ, ak boli k dispozícii, o účasti detí na súdnych konaniach. Údaje sa týkajú právnych predpisov, nariadení a politik od 1. júna 2012, ktoré majú vplyv na zaobchádzanie s deťmi v súdnych konaniach a identifikujú silné stránky a prípadné nedostatky. Táto práca prispela k obohateniu súboru štrukturálnych ukazovateľov.

* OHCHR (2012), *Human Rights Indicators, A guide to measurement and implementation*.

** Vo Francúzsku sa práce v teréne uskutočnili v regiónoch Île-de-France, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Franche-Comté, Rhône-Alpes, Poitou-Charentes, Nord-Pas de Calais, Bretónsko a La Réunion; v Nemecku v Berlíne-Brandenbursku, Hesensku, Bavorsku, Dolnom Sasku, Porýní-Falcku, Severnom Porýní-Vestfálsku, Dolnom Sasku, Hamburgu, Sársku, Brandenbursku, Durínsku a Meklenbursku-Predpomoransku; v Španielsku v Andalúzii, Katalánsku a Madride a v Spojenom kráľovstve, v Anglicku, Walese a Škótsku.

Kľúčové zistenia a poradenstvo založené na dôkazoch

Právo na vypočutie

Právo na vypočutie a vyjadrenie názoru je nevyhnutné pre efektívnu účasť na súdnom konaní. Toto právo zaručuje deťom EÚ, Rada Európy a OSN.

Samotné vyjadrenie názorov dieťaťa však nie je dostačujúce. Pre zmysluplnú účasť je potrebné, aby príslušné orgány vytvorili bezpečné a priateľské prostredie a aby sa používali primerané metódy kladenia otázok s cieľom určiť a zohľadniť osobitné potreby dieťaťa.

„Počas svojej kariéry som si všimla veľké zmeny: [...] v minulosti sa vypočúvania detí považovali jednoducho za formalitu v súdnom konaní a už to tak nie je.“
(Španielsko, pracovník súdu)

Niektorí respondenti sa domnievajú, že vypočúvanie detí nie je vždy zmysluplné a potrebné a navrhujú obmedziť počet vypočúvaní. Iní dôrazne podporujú právo detí na to, aby boli vypočuté a vyjadrili svoje názory, a odporúčajú, aby sa vždy bral ohľad na fázu ich vývoja, ich jazykové schopnosti a zdravotný stav.

„Mladí ľudia chcú vedieť, že osoba, ktorá rozhoduje, pozná ich názory vo chvíli, keď prijíma rozhodnutie. Mnohí mladí ľudia nechcú prijať rozhodnutie sami, vedia, že ho ani nemajú prijať a odmietajú takýto tlak. Chcú však mať pocit, že osoba, ktorá prijíma rozhodnutie, zohľadní ich názor v procese.“ (Spojené kráľovstvo, sociálny pracovník)

Zo zistení z terénneho výskumu agentúry FRA vyplýva, že deti sa častejšie vypočúvajú v trestnoprávných než občianskoprávných konaniach, keďže v trestnoprávných konaniach sú potrebné dôkazy. Nie vždy je potrebné, aby sa deti zúčastnili na občianskoprávných konaniach, ako napr. v takých prípadoch rodinného práva, ktoré zahŕňajú rozvod a opatrovníctvo. V trestnoprávných konaniach existuje viac procesných záruk než v občianskoprávných, najmä v prípadoch, keď je dieťa obeťou a nie svedkom. Orgány v občianskoprávnom konaní tiež častejšie priznávajú niektoré procesné práva, keď sú deti žalobcami, než keď sú svedkami alebo stranami sporu. Videozáznamy a priestory na vypočúvanie, ktoré zohľadňujú potreby detí, bývajú častejšie k dispozícii a využívajú sa častejšie v trestnoprávných konaniach než v občianskoprávných konaniach.

Každý z opýtaných zdôraznil význam koordinovaného profesionálneho úsilia zo strany všetkých zainteresovaných špecialistov zameraného na obmedzenie a zmiernenie akýchkoľvek negatívnych vplyvov, s ktorými sa deti môžu stretnúť. Vo všeobecnosti platí, že ak deti vypočúvajú vyškolení odborníci a ak existujú usmernenia k vypočúvaniu detí, správanie odborníkov je hodnotené ako vhodnejšie. Deti sa cítia bezpečnejšie, ak je počet vypočúvaní a počet prítomných osôb menší a ak ich vypočúva len jeden vyškolený odborník. Môžu tiež lepšie využiť svoje práva a poskytnúť platnejšie a menej ovplyvnené výpovede.

„[...] dieťa príde s rodičmi na políciu a hovorí, povedal som to polícii v presvedčení, že polícia je štátnou inštitúciou, kde nikto nesmie klamať. Dieťa bolo prizvané k vyšetrovaniu, hovorí, že to už povedalo na súde, na krajskom súde počas vyšetrovania. A teraz ho už po tretí raz voláme, aby prišlo, a hovoríme mu, aby to zopakovalo znova. Hrozné.“ (Chorvátsko, psychológ)

Z dôkazov, ktoré agentúra FRA zhromaždila v desiatich skúmaných členských štátoch EÚ vyplýva, že členské štáty niekedy nerešpektujú právo dieťaťa byť vypočuté v súdnom konaní. Vypočúvania v občianskoprávných aj trestnoprávných konaniach sa považujú za traumatizujúce pre deti. V prípade trestnoprávných aj občianskoprávných konaní sa však pokročilo a súdnictvo viac zohľadňuje potreby detí. Napríklad sa zabezpečilo, aby sa pracovníci z oblasti sociálnej starostlivosti vo väčšej miere zúčastňovali na súdnych konaniach, najmä pri občianskoprávných vypočúvaniach. Pomohlo aj prijatie osobitných opatrení na ochranu detí pred opätovnou viktimizáciou.

Tieto všeobecné úvahy o možných opatreniach pomôžu zabezpečiť, aby sa právo detí na vypočutie uplatňovalo spôsobom čo možno najviac zohľadňujúcim ich potreby a aby sa cítili pohodlne a bezpečne a boli schopné zrozumiteľne a slobodne vyjadriť svoje názory.

Zriadenie špecializovaných súdov pre deti

- Špecializované trestnoprávne a občianskoprávne súdy nemajú všetky členské štáty. V prípade takýchto štruktúr je však väčšia pravdepodobnosť, že budú mať zariadenia zohľadňujúce potreby dieťaťa, ochranné nástroje a vyškolených špecialistov zaoberajúcich sa deťmi. Ak ich členské štáty EÚ ešte nemajú, mali by takéto špecializované štruktúry zriadiť, ako aj systém právnych/justičných odborníkov s kompetenciami v oblasti práv dieťaťa a súdnictva zohľadňujúceho potreby detí.

Vymedzenie zrelosti dieťaťa

- Zrelosť dieťaťa je rozhodujúca na určenie spôsobu jeho účasti na súdnom konaní. Členské štáty EÚ by mali zaviesť jasné právne vymedzenie zrelosti.
- Ak takéto jasné kritériá nie sú stanovené, jednotliví sudcovia môžu posudzovať zrelosť dieťaťa podľa vlastného uváženia. Členské štáty EÚ by mali prijať objektívnejšiu metódu na posúdenie zrelosti detí pri zohľadnení ich veku a schopnosti porozumieť.

Stanovenie procesných záruk na zabezpečenie účasti detí

- Odborníci sú názoru, že procesné záruky v trestnoprávnom konaní, ako napr. prispôbenie prostredia potrebám dieťaťa, v ktorom sa uskutočňuje vypočúvanie, znižuje stres dieťaťa a riziko

sekundárnej viktimizácie. Na trestnoprávne a občianskoprávne konania by členské štáty EÚ mali zabezpečiť videozáznamy z vypočúvaní vrátane vypočúvaní pred súdnym konaním, aby sa predišlo zbytočnému opakovaniu a aby sa zabezpečili právne prípustné dôkazy. V prípade trestnoprávných konaní by členské štáty EÚ mali zaviesť opatrenia na zabránenie kontaktu medzi dieťaťom a obvineným a všetkými ostatnými stranami, ktoré dieťa môže vnímať ako ohrozujúce. V prípade občianskoprávných konaní by členské štáty EÚ mali zväziť častejšie využívanie mediácie ako alternatívy k súdnemu konaniu.

- Osem z desiatich skúmaných členských štátov malo ustanovenia trestného práva týkajúce sa práva dieťaťa na vypočutie ako obeť a šesť členských štátov malo ustanovenia týkajúce sa jeho práva na vypočutie ako svedok. V občianskom práve v závislosti od typu prípadu vypočúvanie dieťaťa môže byť povinné, nepovinné alebo vôbec nemusí byť upravené. Členské štáty a v prípade potreby EÚ by mali uplatňovať inkluzívnejší prístup tak, aby sa procesné záruky vzťahovali na všetky prípady zahŕňajúce deti v súdnych konaniach pri súčasnom posúdení zrelosti dieťaťa.
- Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby deti vypočúvali len vyškolení odborníci a aby sa posilnila prítomnosť špecializovaných, vyškolených odborníkov v priebehu vypočúvaní, čo si vyžaduje zabezpečenie odbornej prípravy pre odborníkov v oblasti techník vypočúvania zohľadňujúcich potreby detí. Orgány by mali zabezpečiť aj to, aby dôveryhodná osoba nezávislá od rodičov dieťaťa podporovala dieťa počas všetkých fáz súdneho konania, najmä pri informovaní a príprave dieťaťa na vypočúvanie. Pri plánovaní politiky EÚ by bolo vhodné sústrediť sa aj na odbornú prípravu odborníkov a na zosúladenie učebných plánov.

Sprístupniť bezplatnú právnu pomoc vrátane bezplatného a jednoduchého prístupu detí k právnemu zastúpeniu

- V trestnoprávných prípadoch niektoré členské štáty EÚ sprístupňujú bezplatnú právnu pomoc len tým, ktorí sú na ňu finančného hľadiska oprávnení. Respondenti zo všetkých krajín uvádzajú, že v občianskoprávných prípadoch je právne zastúpenie detí nedostatočné. Členské štáty EÚ by mali právnu pomoc poskytovať bezpodmienečne všetkým deťom. K tomu by mal patriť voľný prístup k právnemu zastúpeniu počas celého konania a odstránenie byrokratických

prekážok, ako napr. zdĺhavé konanie alebo overovanie ekonomickej situácie.

- Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby sa všetkým deťom a ich rodičom/poručníkom poskytli jasné usmernenia o prístupe k právnej pomoci a aby na zastupovanie detí v občianskoprávnom a trestnoprávnom konaní boli k dispozícii špecializovaní advokáti pre deti.

Perspektívny postup

Zavedenie tandemových poručníkov

V Spojenom kráľovstve (Anglicko a Wales) pre každé dieťa, ktoré je stranou v občianskoprávnom prípade, je vymenovaný poručník dieťaťa z Poradenských a podporných služieb súdu pre záležitosti rodiny a detí (Child and Family Court Advisory and Support Service). Poručníci zastupujú deti na súde a sú povinní informovať o ich želaniach a pocitoch. Deťom musia tiež vysvetliť právny proces a informovať ich o pokroku v prípade a o jeho konečnom výsledku. Poručníci určia tiež právnych zástupcov na právne zastúpenie detí vo forme známej ako tzv. tandemový model. Ak je stanovisko poručníka týkajúce sa záujmu dieťaťa v rozpore s názorom dieťaťa, druhý právny zástupca môže zastupovať dieťa samostatne.

Vo Fínsku, ak konflikt záujmov bráni rodičom dieťaťa, aby vystupovali ako jeho poručníci počas súdneho konania, sa na zastupovanie záujmu dieťaťa pred súdom určí poručník. V niektorých obciach vo Fínsku (napríklad v regióne Kouvola-Kotka) možno určiť sociálneho pracovníka a právneho zástupcu ako poručníkov na účely sporu, čo predstavuje systém spolupráce známy ako spomínaný tandemový model.

Skrátenie dĺžky konania

- Sedem z desiatich skúmaných členských štátov EÚ má osobitné právne predpisy zamerané na zabránenie zbytočným prieťahom v prípadoch týkajúcich sa detí v trestnoprávnej oblasti, pričom len tri členské štáty vybavujú v zrýchlenom konaní prípady týkajúce sa detí v občianskoprávnej oblasti, a to len za určitých podmienok. Členské štáty EÚ by mali zaviesť účinné ochranné opatrenia na zabránenie zbytočným prieťahom.
- Členské štáty by mali zaviesť jasné pravidlá na obmedzenie celkového povoleného počtu výsluchov a vypočúvaní detí tak v občianskoprávných, ako aj trestnoprávných prípadoch. V záujme zníženia počtu vypočúvaní by

členské štáty EÚ mali posilniť spoluprácu medzi odborníkmi z rôznych zainteresovaných odborov.

Poskytovanie pravidiel a usmernení odborníkom o tom, ako vypočúvať deti

- Zistenia agentúry FRA z terénneho výskumu poukazujú na to, že postupy vypočúvania závisia spravidla od odborných zručností jednotlivých osôb a líšia podľa súdu a regiónu. Štandardizované, podrobné pravidlá alebo usmernenia, napríklad tie, ktoré sa používajú vo Fínsku alebo v Spojenom kráľovstve, pomáhajú znížiť počet

vypočúvaní a zlepšiť komunikáciu s dieťaťom. Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby sa všetkým pracovníkom, ktorí sú zainteresovaní v rámci všetkých súdnych konaní, poskytovali jasné pravidlá zohľadňujúce potreby detí a usmernenia týkajúce vypočúvania detí. Tieto pravidlá a usmernenia by mali byť úzko spojené so štandardizáciou postupov a koordináciou rôznych subjektov na účely harmonizácie vypočúvaní. Perspektívne postupy môžu slúžiť ako orientačné príklady. Výmena usmernení a perspektívnych postupov v rámci členských štátov EÚ a medzi nimi by pomohla zlepšiť postupy.

Perspektívny postup

Vypracovanie usmernení na výsluchy detí

Ministerstvo spravodlivosti v Spojenom kráľovstve (Anglicko a Wales) vypracovalo usmernenia pre uskutočňovanie výsluchov detských obetí a svedkov a uviedlo ich v správe z roku 2011. Usmernenia *Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses and guidance on using special measures* (ABE)*, [Získanie najlepších dôkazov v trestnoprávnom konaní: Usmernenie k výsluchom obetí a svedkov a usmernenie týkajúce sa používania osobitných opatrení (ABE)] sú zamerané na všetkých, ktorí sa podieľajú na príslušných vyšetrovaniach vrátane polície, pracovníkov sociálnej starostlivosti pre dospelých a pre deti a odborníkov z právnickej oblasti. Výsluchy detí podľa usmernenia ABE možno zaznamenávať na video a možno ich premietnuť neskôr namiesto primárneho svedectva dieťaťa.

Škótska vláda tiež pripravila usmernenia pre najlepšie postupy výsluchov a uviedla ich vo svojej publikácii z roku 2011 *Guidance on Joint Investigative Interviewing of Child Witnesses in Scotland*** (Usmernenie k jednotnému vykonávaniu výsluchov v rámci vyšetrovania detských svedkov v Škótsku). V týchto usmerneniach sú predpísané jednotné výsluchy zaznamenávané na video osobitne vyškolenými policajtmí a sociálnymi pracovníkmi. Sociálni pracovníci vyškolení v oblasti jednotného vykonávania výsluchov v rámci vyšetrovania pracujú ako partneri spolu na jednom mieste s policajtmí, aby umožnili rýchlu reakciu na žiadosti o výsluch. Aj keď sa tieto výsluchy zaznamenávajú na video, štandardným postupom v prípade detí je živé ústne svedectvo.

Vo Fínsku sa usmerneniami týkajúcimi sa vypočúvania a informovania detí riadi polícia aj psychológovia. Usmernenia vypracovalo Národné výskumné a vývojové centrum pre sociálnu starostlivosť a zdravie (*Sosiaalija terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes/Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, Stakes*)***. Fínsko vypracovalo aj špeciálny súbor usmernení týkajúcich sa výsluchov detí, ktoré sú obeťami sexuálneho zneužívania a/alebo napadnutia a ublíženia na tele.

* *Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance on interviewing victims and witnesses and guidance on using special measures*: www.justice.gov.uk/downloads/victims-and-witnesses/vulnerable-witnesses/achieving-best-evidence-criminal-proceedings.pdf.

** *Guidance on Joint Investigative Interviewing of Child Witnesses in Scotland*: www.scotland.gov.uk/Publications/2011/12/16102728/0.

*** *Stakes 2003: Usmernenia týkajúce sa vyšetrovania sexuálneho zneužívania a napadnutia a ublíženia na tele v prípade detí, Opas lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittämistä, nie sú verejne dostupné.*

Používanie zariadení na vypočúvanie detí, ktoré zohľadňujú ich potreby

- Aj keď v trestnoprávnych konaniach sú k dispozícii na používanie priestory zohľadňujúce potreby detí, v občianskoprávnych prípadoch sa takéto priestory len zriedka používajú. Členské štáty by

mali zabezpečiť, aby priestory na výsluchy zohľadňujúce potreby detí boli k dispozícii nielen pre všetky prípady trestného súdnictva, ale aby sa v prípade chýbajúcich iných zariadení zohľadňujúcich potreby detí mohli používať aj pre občianskoprávne prípady. Takéto priestory by mali byť dostupné v celej krajine vrátane vidieckych oblastí.

Perspektívny postup

Používanie pri výsluchoch detí pomôcok zohľadňujúcich ich potreby

Viacere krajiny používajú materiály podobné hračkám na uľahčenie komunikácie detí počas vypočúvania. Priestory na uskutočňovanie výsluchov zohľadňujúce potreby detí na estónskych policajných staniciach sú vybavené anatomickými bábikami, ktoré možno obliekať a vyzliekať pri vyšetrowaní prípadov sexuálneho zneužívania, takáto pomôcka sa používa v mnohých krajinách. Vo Fínsku sociálni pracovníci používajú často karty s medvedíkmi, aby pomohli deťom vyjadriť emócie. Navrhnuté boli verzie takýchto kariet aj pre staršie deti.

Fínsko, Kuovola. Materiály používané v priebehu vypočúvania detí v závislosti od ich veku a rozvoja.

Tallinn, Estónsko. Bábiky používané počas vypočúvaní detí.

- Značné odlišnosti panujú v členských štátoch aj, čo sa týka používania existujúcich priestorov zohľadňujúcich potreby detí, v závislosti od takých faktorov, ako napr. prístup do miestností so záznamovými zariadeniami. Mali by sa odstrániť technické a logistické prekážky, aby sa priestory zohľadňujúce potreby detí mohli bežne používať.
- V priestoroch zohľadňujúcich potreby detí sa obvykle nachádzajú hračky, videorekordéry a prostriedky na zhromažďovanie dôkazov, odborníci však tvrdia, že vybavenie často nie je primerané jednotlivým vekovým skupinám. Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby takéto priestory zohľadňujúce potreby detí, kde deti čakajú, kde sa uskutočňujú výsluchy a kde sa vypočúvajú, boli vybavené tak, aby zohľadňovali potreby jednotlivých vekových skupín.

Právo na informácie

Právo detí byť informované, ak sa zúčastňujú súdneho konania, je zásadné pre ich skutočnú účasť a pohodu. Konkrétne informácie poskytované v malých, stráviteľných dávkach v priebehu všetkých fáz konania môžu zmierniť úzkosť detí pri styku s potenciálne zastrašujúcim justičným systémom, s ktorým sa pravdepodobne stretávajú po prvýkrát. Dobre informované deti nadobudnú väčšiu dôveru k justičnému systému a viac si veria. Cítia sa potom istejšie a hovoria uvoľnenejšie, vďaka čomu sa viac prihliaha na ich výpovede a môžu sa väčšou mierou podieľať na konaní.

„Myslím si, že sú dosť vystrašené a boja sa prísť sem a vlastne ani nevedia, čo sa s nimi deje, prečo ich sem dovezli, a majú strach, takto to dieťa vníma. Napríklad malé dievčatko sa ma raz spýtalo: „Idete mi dať injekciu?“ (Rumunsko, sudca)

V prípade trestnoprávných konaní je právo na informácie zakotvené v právnych predpisoch všetkých

skúmaných členských štátov EÚ okrem Škótska v Spojenom kráľovstve. Z výsluchov však vyplýva, že existujú výrazné rozdiely v spôsobe, akým sú deti informované v zmysle toho, aké informácie sa poskytujú, kedy a kto ich poskytuje. Právo na informácie je menej regulované v občianskoprávných konaniach, kde odborníci z právnej a sociálnej oblasti môžu slobodnejšie posúdiť, aké informácie by sa mali deťom poskytnúť.

„[Informácie] sú veľmi dôležité, pretože ak neposkytneme dieťaťu informácie o jeho právach, nemôže sa o nich inak dozvedieť.[...] Som presvedčená, že pre dieťa je výhodné vedieť, že môže mať z niečoho prospech, umožniť mu, aby chcelo a želalo si ho využiť.“ (Rumunsko, psychológ)

Informácie týkajúce sa konania spravidla v prvom rade získajú rodičia, ktorí zohrávajú významnú úlohu pri ich poskytovaní. Často sa očakáva, že budú vystupovať ako hlavní poskytovatelia informácií, vysvetlia svojim deťom materiály, aj keď rovnaké informácie sa posielajú priamo aj ich deťom. Tento postup odborníci, s ktorými sa hovorilo, spochybnili, pretože vplyv rodičov býva neobjektívny, najmä v občianskoprávnom konaní.

„Pravdou je, že nič sa neplánuje. Skutočne sa nestaráme o to, aby sme sa dozvedeli, aké informácie sa poskytujú dieťaťu.“ (Francúzsko, prokurátor)

Pokiaľ ide o to, aký typ informácií treba poskytnúť, odborníci v oblasti trestnoprávneho aj občianskoprávneho súdnictva sa zhodli na tom, že deti by mali byť informované o svojich právach, o fázach konania, o tom, čo majú očakávať od vypočúvaní,

a o dostupnosti ochranných opatrení. Viacerí odborníci diskutovali o tom, ako nájsť správnu rovnováhu medzi tým, ako náležite informovať deti a nezapliť ich prílišnými informáciami. Konkrétne zrozumiteľné informácie môžu zmierniť úzkosť, zatiaľ čo nadmerné množstvo informácií ju môže zvýšiť.

„Dieťa musí mať určité informácie, treba mu ich podať v určitých dávkach.“ (Estónsko, advokát)

Vek a úroveň vývoja dieťaťa vplyvajú na jeho schopnosť porozumieť informáciami týkajúcim sa konania. Informácie by mali byť teda prispôbené veku dieťaťa, jeho fáze vývoja, okolnostiam a psychickému stavu. Odborníci sa zhodli na tom, že deťom je potrebné poskytnúť vhodné informácie a že dokonca aj veľmi malé deti sú schopné chápať význam svojho svedectva. Odborníci boli však názoru, že mladšie deti potrebujú rozumieť len všeobecnému procesu a ich úlohe v ňom, a nie právnym detailom trestu.

Informácie sa môžu poskytovať rôznymi spôsobmi – formou online materiálov s usmerneniami pre odborníkov, ktoré sa týkajú toho, ako a o čom informovať deti, výziev alebo informačných listov písaných so zreteľom na dospelé osoby, ústneho vysvetlenia deťom o ich právach alebo osobitne vypracovaných informačných brožúr pre deti rôznych vekových skupín a s rôznymi jazykovými znalosťami. Rodičom a odborníkom poskytujúcim podporu dieťaťu (sociálni pracovníci, právni zástupcovia) by sa tiež mal poskytnúť informačný materiál pripravený pre deti, aby mohli sprostredkovať informácie jednoduchým a zrozumiteľným spôsobom.

Perspektívny postup

Sprístupniť deťom právne informácie a rady

Vo Francúzsku boli vo viacerých mestách zriadené kontaktné miesta, kde sa deti môžu obrátiť na špecializovaných advokátov, aby získali informácie o svojich právach a rady a podporu v občianskoprávných alebo trestnoprávných veciach. Tieto stretnutia sú bezplatné a dôverné a často ponúkajú nízkoprahové služby, ako aj horúce linky a semináre v školách na zvyšovanie informovanosti.

Toto je reklama na program advokáta pre deti (Avoc'enfants), v rámci ktorého sa deti a mladí dospelí, ktoré sú účastníkmi v občianskoprávných a trestnoprávných prípadoch, môžu obrátiť na advokáta, ktorý sa špecializuje na problémy detí, aby im poskytol radu a informácie o ich právach.

„Každý nový človek, ktorý prichádza, má iný prístup k deťom, má iný názor a chápanie práce, ktorú treba urobiť [...], veci nefungujú efektívne. Napríklad, ak sme pred rokom riešili prípad v určitej veci [...] a niektorý kolega (alebo ja) pracoval s dieťaťom, môže sa neskôr stať, že po určitom čase nový kolega dostane nové predvolanie a nový prípad s tým istým dieťaťom, pričom tento nový kolega postupuje a prezentuje informácie inak. Dieťa by to mohlo niekedy zmiašť.“ (Bulharsko, sociálny pracovník)

Právo na informácie sa neuplatňuje len vtedy, keď sa deti už zúčastňujú na súdnom konaní, ale aj pred začatím konania, aby získali informácie o svojom práve na vypočutie v súvislosti so záležitosťami, ktoré sa ich týkajú. Francúzsko uplatňuje komplexný prístup.

Respondenti uviedli, že celkové uplatňovanie práva dieťaťa na informácie v trestnoprávných, ako aj občianskoprávných konaniach možno zlepšiť. Ak sú informačné materiály prispôbené potrebám detí so zreteľom na ich vek a úroveň zrelosti a keď sú k dispozícii osobitné informačné služby, ako napr. napríklad návštevy pred súdnym konaním, deti sa cítia bezpečnejšie a hovoria uvoľnenejšie, čo znamená, že sa viac prihliada na ich výpoveď.

Povinné postupy o informovaní detí (ako, kedy, o čom a kým majú byť deti informované)

- Odborníci obvykle považujú vnútroštátny rámec v trestnom, ako aj občianskom práve za príliš všeobecný. Chýbajú informácie o tom, kde, kedy a o čom majú byť deti informované a kto im má poskytnúť tieto informácie. Poskytované informácie sa preto líšia a deti sú tak často nedostatočne informované. Členské štáty a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť, aby právo na informácie mali na základe právne záväzných ustanovení zaručené všetky deti a v prípade všetkých súdnych konaní.
- Poskytovanie informácií o rozhodnutí súdu je podľa všetkého najslabším článkom vo všetkých skúmaných členských štátoch. Informácie po súdnom konaní by mali obsahovať jasný odkaz na práva dieťaťa a možnosti, ktoré má dieťa k dispozícii, vrátane práva na odvolanie a na následnú starostlivosť. Takéto informácie by sa mali vždy odovzdať spôsobom zohľadňujúcim potreby detí a mali by byť prispôbené ich veku a zrelosti.
- Povinnosť poskytovať informácie deťom v oblasti občianskoprávneho súdnictva je ešte menej markantná než v oblasti trestného súdnictva. Pred dosiahnutím veku právnej spôsobilosti deti

informujú zvyčajne ich rodičia alebo zákonní zástupcovia. Členské štáty by mali zvážiť posilnenie úlohy psychológov a príslušných sociálnych pracovníkov pri poskytovaní takýchto informácií a rozšírenie rozsahu informácií poskytovaných dieťaťu.

Perspektívny postup

Informovanie detských obetí o výsledku konania

V Nemecku zákon o ochrane obetí z roku 1986 a dva zákony o reforme práv obetí posilnili práva obetí a svedkov. Patrí k nim povinnosť informovať obeť o konečnom verdikte a zabezpečiť, aby obeť mali prístup k súdnym spisom. Podobne aj postupy vo Finsku zabezpečujú, aby detské obeť boli informované o výsledku konania. Informácie o verdikte sa v prípade obetí vo veku pod 15 rokov poskytujú právnomu zástupcovi dieťaťa alebo poručníkovi. Právny zástupca je potom zodpovedný za informovanie dieťaťa a rodiny. Poručník alebo právny zástupca informuje dieťa aj o všetkých skutočnostiach verdiktu, ako napr. zaplatenie náhrady za škody. Ak je dieťa vo veku nad 15 rokov, verdikt je doručený osobne.

Dostupnosť podporných služieb na náležité informovanie detí a ich rodičov

- Podporné služby, najmä podporné služby pre obeť a svedkov zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní informácií deťom a ich rodičom, príprave detí na súdne vypočúvania, sprevádzaní detí v rámci konania, sledovaní, či rozumejú a zabezpečení ich celkovej ochrany. Poskytované služby môžu zahŕňať návštevy pred súdnym konaním na oboznámenie detí so súdmi, návštevy doma a podporu poskytovanú pred súdnym konaním počas neho a po ňom. Členské štáty EÚ a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť zriadenie podporných služieb a ich dostupnosť všetkým deťom, ktoré sú účastníkmi súdneho konania.
- Aj keď väčšina členských štátov poskytuje podporné služby, panuje všeobecný názor najmä medzi sociálnymi pracovníkmi, že by sa malo robiť oveľa viac. Členské štáty, v ktorých neexistujú záväzné požiadavky na postupy poskytovania informácií, sústreďujú, ako sa zdá, svoje podporné programy na závažné prípady a na osobitné typy trestných činov, ako napr. obchodovanie s ľuďmi alebo sexuálne zneužívanie, a na

obete, nie nevyhnutne na svedkov. Deti a ich rodičia okrem toho často nedostávajú dostatočné informácie o dostupných podporných službách, a teda prínosy týchto služieb nevedia využiť. Mali by sa prijať opatrenia na zabezpečenie, aby informácie o podporných službách a o tom, ako k nim získať prístup, boli oznámené deťom a ich rodičom alebo porúčnikom. Členské štáty by mali tiež uznať dôležitú úlohu, ktorú rodičia zohrávajú pri informovaní a podpore detí, a podporiť snahy na zvýšenie informovanosti rodičov a podpory z ich strany.

Perspektívny postup

Poskytnutie sprostredkovateľa na výsluchy a vypočúvania

Sprostredkovatelia predstavujú dôležitý doplnok k právnym opatreniam na podporu detí, ktorý je dostupný v Spojenom kráľovstve (Anglicko a Wales). Sprostredkovateľ môže pomôcť pri plánovaní a vykonávaní výsluchov na polícii, vypracovaní písomnej správy pre súd o komunikačných schopnostiach dieťaťa a môže upozorniť na prípadné nevhodné otázky pri vypočúvaní dieťaťa. Náklady a obmedzená dostupnosť sprostredkovateľov však neumožňujú, aby sa ich pomoc mohla štandardne poskytovať. Aj keď sa registrovaní sprostredkovatelia stále častejšie používajú na podporu veľmi malých detí alebo detí s osobitným postihnutím, ktoré sťažuje komunikáciu, pre mladých ľudí, ktorí nie sú ešte aj iným spôsobom zraniteľní, spravidla nie sú k dispozícii. Sudcovia uvádzajú, že ich skúsenosti so sprostredkovateľmi ich však podnietili k tomu, aby nepoužívali nevhodné vypočúvacie techniky aj v prípade, keď sprostredkovateľ nebol prítomný.

Ďalšie informácie sa uvádzajú v zákone Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 (Zákon o dôkazoch v trestnoprávnom konaní vo veciach mladistvých z roku 1999), www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents

Jedna osoba zodpovedná za prípravu, informovanie a podporu dieťaťa pred súdnym konaním, počas neho a potom

- Vnútroštátne rámce v trestnom aj občianskom práve bývajú spravidla príliš všeobecné a nie je v nich špecifikované, kto má informovať deti. Poskytovanie informácií sa tak môže ponechať na rodičov bez ohľadu na to, či sú sami dobre informovaní alebo sú neutrálnymi stranami. V iných prípadoch odborníci môžu vypracovať svoje vlastné, často odlišné postupy. Členské štáty a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť,

aby sa odborníkom poskytli jasné pravidlá a usmernenia týkajúce sa informovania detí, aby sa zaručil konzistentný a štandardizovaný prístup zohľadňujúci potreby detí. Toto si tiež vyžaduje príslušnú odbornú prípravu všetkých odborníkov, ktorí poskytujú deťom informácie.

- Z výskumu vyplýva, že deti majú málo informácií, ak nemajú prideleného jedného odborníka ako kontaktnú osobu, ktorá ich má informovať a pripraviť ich počas konania. Členské štáty by mali teda zväziť vymenovanie jednej takejto zodpovednej osoby. Daná osoba by mala byť dostatočne vyškolená a mala by byť k dispozícii vo všetkých fázach konania a vystupovať ako sprostredkovateľ medzi dieťaťom a službami na podporu a ochranu detí, policajtni, sudcami, prokurátormi a advokátmi a rodičmi. Usudzuje sa, že sociálni pracovníci sú na túto úlohu vhodní, pretože dieťaťu môžu poskytovať podporu dlhšie ako sudcovia a iní odborníci z právnej oblasti. Ak nie je k dispozícii jedna kontaktná osoba, členské štáty by mali zabezpečiť, aby rôzne subjekty, ktoré sú zodpovedné za poskytovanie informácií, efektívne koordinovali medzi sebou svoje povinnosti.

Dostupnosť informácií zohľadňujúcich potreby detí

- Mnohé krajiny vypracovali materiály na vysvetlenie právneho procesu, práv dieťaťa, úlohu zúčastnených osôb, predvolaní detí a právnych oznámení a čo deti čaká na súde. Iné krajiny poskytujú deťom jednoducho také isté materiály, aké používajú na informovanie dospelých a dokonca takéto materiály ani nemusia byť systematicky dostupné. Členské štáty by mali stanoviť jasné štandardizované pravidlá na poskytovanie informácií zohľadňujúcich potreby detí, ktoré sú účastníkmi všetkých typov súdnych konaní, aby sa zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie s nimi. Mali by sa používať rôzne spôsoby informovania a formáty, napr. brožúry a letáky dostupné online a v tlačenej forme, a mali by zahŕňať písomné a ústne informácie. Materiály, ktoré už boli vypracované, by sa mali v členských štátoch používať a mali by sa poskytnúť aj iným členským štátom.

Perspektívny postup

Poskytovanie informačných brožúr zohľadňujúcich potreby detí

Škótsky úrad Scottish Children Reporter Administration vypracoval viaceré letáky pre deti o systéme vypočúvania detí a ich úlohe v tomto systéme. Letáky sú k dispozícii pre rôzne vekové skupiny: od päť do osem rokov, od osem do 12 rokov a 13 rokov a viac*. Úrad Children's Reporter posielal letáky dieťaťu (alebo v prípade mladších detí ako 12 rokov rodičom dieťaťa) v tom istom čase, ako odosiela tzv. dôvody konania. Sociálny pracovník vychádza pri rozhovoroch s dieťaťom z týchto materiálov, vysvetlí, čo sa bude diať na vypočúvaní a odpovie na všetky otázky. V závislosti od veku a schopností dieťaťa sa sociálny pracovník môže zapojiť do terapie hrou. Úrad the Scottish Children's Reporters Administration uskutočnil výskum s deťmi o efektívnosti jeho súčasného presadzovania práv dieťaťa a zistil, že deťom sa neposkytujú dostatočné informácie. Úrad navrhol projekt na revíziu svojich materiálov s príspevkami od detí so skúsenosťami so systémom**.

* Scottish booklets: www.scotland.gov.uk.

** *Getting It Right For Every Child – Children and young people's experiences of advocacy support and participation in the Children's Hearings System: Big Words and Big Tables:* www.gov.scot/Publications/2006/04/27142650/0

Právo na ochranu a súkromie

V medzinárodných normách sa jasne uprednostňuje ochrana detí, ktoré sú účastníkmi súdneho konania, pričom sa zároveň podporuje ich účasť. Bezpečné prostredie poskytujúce ochranu je pre deti nevyhnutné, aby sa mohla zabezpečiť ich efektívna účasť v plnom rozsahu a aby sa zabránilo akejkoľvek potenciálnej opätovnej traumatizácii.

Opatrenia na ochranu detí existujú na rôznych úrovniach v priebehu konania a ich uplatňovanie by sa malo považovať za hlavný spôsob na zabezpečenie súdnicva zohľadňujúceho potreby detí. Tieto opatrenia sú dôležité na účely zabezpečenia práva dieťaťa na vypočutie a informované nediskriminačným spôsobom pri zohľadnení záujmu dieťaťa, k čomu patria opatrenia na ochranu jeho súkromia. Vo všeobecnosti existencia konzistentných a systematických postupov v záujme detí, ktoré sa riadia jasnými nariadeniami a usmerneniami, prispieva k zvýšeniu pravdepodobnosti, že dieťa bude chránené a bezpečné. Odborníci však tvrdia, že v niektorých oblastiach je dôležitá flexibilita, aby sme vedeli v jednotlivých prípadoch prispôsobiť svoj prístup.

„Neviete samozrejme zabezpečiť, aby [informácie] vždy prispievali k bezpečnosti, práve naopak, môžu dokonca prispieť k väčšej úzkosti. Do určitej miery by sme nemali uvažovať príliš ako dospelí o tom, že deti musia byť chránené. Samozrejme, nevyhnutne sa musíte zamyslieť aj nad tým, že úloha chrániť dieťa je dôležitejšia než úloha dieťaťa byť súčasťou prípadu. [...] Ale potom zase, ak hovoríte len o prípade a tom, ako prebieha, nemôže to nikoho poškodiť.“ [Fínsko, poručník (iný špecialista)]

Zo zistení agentúry FRA z terénneho výskumu a z údajov, ktoré zhromaždila Európska komisia, vyplýva, že prevažná väčšina skúmaných členských štátov vynakladá značné úsilie na ochranu detí, ktoré sú účastníkmi trestnoprávneho konania, pred ujmu a na ochranu ich súkromia. Zdá sa, že právo detí na ochranu a právo detí na súkromie sú najviac rozvinuté tak zo štrukturálneho, ako aj procesného hľadiska. Právo detí na súkromie je vo viacerých formách upravené tiež v občianskom práve.

Mali by sa prijať preventívne opatrenia na ochranu detí pred bezprávnym konaním, ako napr. represálie, zastrašovanie a opätovná viktimizácia. Tieto opatrenia sú obzvlášť dôležité najmä vtedy, keď je dieťa obeťou domáceho násillia alebo zneužívania zo strany blízkych opatrovateľov. Ochrana súkromia dieťaťa je vážne ohrozená aj v prípade, keď dieťa príde do styku s justičným systémom a najmä vtedy, keď prípad upúta pozornosť médií. V tejto súvislosti sú v usmerneniach Rady Európy stanovené viaceré ochranné opatrenia na zabezpečenie úplnej ochrany súkromia detí. V médiách by sa nemali zverejňovať hlavne osobné informácie týkajúce sa detí a ich rodín vrátane mien, fotografií a adries. Používanie videokamier by sa malo podporovať v každom prípade, keď dochádza k vypočúvaniu dieťaťa alebo keď dieťa poskytuje dôkazy. V takýchto prípadoch by počet prítomných osôb mal byť obmedzený len na tých, ktorí sú priamo zúčastnení, a všetky informácie, ktoré dieťa poskytlo, by sa mali považovať za dôverné, ak existuje riziko, že by dieťa mohlo utpieť ujmu. Okrem toho prístup k osobným údajom a ich prenos by sa mali uskutočniť len vtedy, keď je to absolútne nevyhnuté, a so zreteľom na záujem dieťaťa.

Systemy na ochranu detí

- Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa s deťmi, ktoré sú účastníkmi súdnych konaní, zaobchádzalo ako s osobami, ktoré potrebujú osobitnú ochranu, pri zohľadnení ich veku, zrelosti, úrovne chápania a všetkých ťažkostí súvisiacich s komunikáciou. Systémy ochrany detí by mali byť založené na integrovanom a cielenom prístupe, ktorý je zameraný nielen na osobitné potreby detí vo všeobecnosti, ale aj na všetky ostatné citlivé záležitosti, ako napr. v prípade obetí alebo

svedkov sexuálneho zneužívania alebo domáceho násilia, detí so zdravotným postihnutím alebo v postavení migranta. K tomu by malo patriť posilnenie systému odborníkov zodpovedných za prípady týkajúce sa detí s odbornými znalosťami v oblasti ochrany a bezpečnosti detí a so schopnosťou pomôcť pri identifikácii všetkých potrieb v oblasti ochrany. V rámci plánovania politiky EÚ by sa pozornosť mala sústrediť na poskytovanie usmernení k tomu, ako dosiahnuť efektívne, koordinované systémy na ochranu detí.

Perspektívny postup

Ochrana identity detí online

V Estónsku sa v dokumentoch súdu, ktoré sú sprístupnené verejnosti (vrátane na webovej lokalite súdu), neuvádzajú identifikačné údaje detí a dieťa je označené len iniciálami.

Vo francúzskom zákone o slobode tlače je ustanovená aj ochrana voči zverejňovaniu mien detských obetí.

Zdroj: Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse (1881), článok 39 bis

Stanovenie procesných záruk na zabezpečenie ochrany detí

- Vo vnútroštátnych právnych rámcoch sa uvádzajú rôzne ochranné opatrenia v prípade súdnych pojednávaní, ktoré by sa mali považovať za základ pri zabezpečovaní súdnictva zohľadňujúceho potreby detí. V praxi sa však tieto opatrenia často nedostatočne využívajú a spravidla sa ponechávajú na voľné uváženie sudcov. Niektoré opatrenia môžu byť obmedzené v dôsledku veku dieťaťa alebo jeho úlohy v konaní, môžu sa na neho vzťahovať napríklad ako na obeť, ale nie ako na svedka. Členské štáty by mali stanoviť procesné záruky a monitorovať ich realizáciu, zaistiť, aby všetky deti, ktoré sú účastníkmi všetkých typoch súdnych konaní, boli chránené pred ujmom, potenciálnou opakovanou traumatizáciou a identifikáciou pred konaním, počas neho a po jeho ukončení.
- Takéto ochranné opatrenia zahŕňajú videozáznamy, ktoré by sa mali bežne používať v trestnoprávných konaniach a voliteľne v občianskoprávných konaniach. Prispôbené by mali byť aj podmienky tak, aby počet výsluchov bol obmedzený, prítomnosť odborníkov bola regulovaná, aby existoval prístup k podporným službám a kvalifikovaným osobám poskytujúcim podporu deťom počas konania a po ňom.

- Policajné stanice, súdne siene a iné miesta, kde sa deti vypočúvajú, by mali byť vybavené fungujúcimi záznamovými technológiami a odborníci by mali byť vyškolení na ich používanie. Ľudské a finančné zdroje je potrebné vhodne pridelovať.
- Opatrenia na ochranu identity by mali slúžiť na ochranu súkromia detí, ktoré sú účastníkmi súdneho konania, napr. zabezpečiť, aby záznamy boli bezpečne uložené s náležitým zreteľom na právne predpisy týkajúce sa ochrany údajov.
- Členské štáty by mali ustanoviť opatrenia na zabránenie kontaktu s obvineným nielen počas vypočúvaní (ako napr. živé videospojenie, zásteny na oddelenie dieťaťa od obvineného alebo vylúčenie obvineného zo súdnej siene počas svedectva dieťaťa), ale aj pred vypočúvaním a po ňom. Členské štáty a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť prostredie zohľadňujúce potreby detí vo všetkých fázach konania a aby všetky súdy a policajné stanice boli vybavené vhodnými čakárňami a oddelenými vchodmi zohľadňujúcimi potreby detí, ktoré by sa mali systematicky používať na ochranu dieťaťa pred stretnutím s údajným páchatelom alebo rodinným príslušníkom, ktorý je v spore s dieťaťom, a ktoré by mali chrániť dieťa pred neprívetivým prostredím počas čakania na vypočúvanie.

Perspektívny postup

Zabrániť kontaktu medzi dieťaťom a obvineným

V stredisku na podporu obetí (Tartumaa Ohvriabikeskus) v estónskom meste Tartumaa bol zriadený oddelený vchod v zadnej časti budovy, ktorý slúži najmä pre traumatizované deti. Aj niektoré súdne siene vo Fínsku majú osobitné vchody a existencia oddelených vchodov a čakární je vysoko cenená aj v prípade súdov v Spojenom kráľovstve.

Estónsko. Oddelený vchod v zadnej časti strediska na podporu obetí v meste Tartumaa.

Právo na nediskrimináciu

V usmerneniach Rady Európy sa ako základné zásady súdництва zohľadňujúceho potreby detí uvádza nediskriminácia, záujem dieťaťa, dôstojnosť a právny štát. Odborníci, s ktorými sa uskutočnili rozhovory, uviedli, že nediskriminácia je obzvlášť dôležitá v prípade detí so zdravotným postihnutím alebo odlišného národnostného alebo etnického pôvodu.

Napriek existencii právnych ustanovení týkajúcim sa rovnakého zaobchádzania, respondenti poukázali na existenciu problémov v súvislosti s deťmi v zraniteľnom postavení, ktoré boli rôzneho charakteru v závislosti od krajiny. V niektorých krajinách respondenti upozornili na zaobchádzanie s rómskymi deťmi, v ďalších zase na obeť obchodovania s ľuďmi. Vo všetkých prípadoch respondenti zdôraznili potrebu prispôbiť sa osobitným potrebám detí a vyslovili obavy v súvislosti s nedostatočnými skúsenosťami osôb, ktoré sú v kontakte s deťmi, a s dostupnosťou vhodného prostredia.

*„[...] V rámci systému neexistuje systém starostlivosti o takéto deti [so zdravotným postihnutím], každý presúva tento problém na iných. [...] Chcel by som povedať, že len čo sme konfrontovaní s dieťaťom s týmito problémami, a ktoré potrebuje zapojenie rôznych zainteresovaných strán – v sociálnej, zdravotnej, vzdelávacej a justičnej oblasti – zrazu pozorujeme zlyhanie systému, v ktorom sa nepočítalo so starostlivosťou o takéto deti.“
(Francúzsko, prokurátor)*

S deťmi by sa malo pri súdnych konaniach zaobchádzať rovnako bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženstvo alebo vieru, politické alebo iné zmýšľanie, príslušnosti k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek, sexuálnu orientáciu, rodovú identitu alebo rodový prejav. Členské štáty by mali venovať osobitnú pozornosť deťom v obzvlášť zraniteľnom postavení, napr. deťom, ktoré žijú v extrémnej chudobe, alebo odlúčeným deťom migrantov.

Zabezpečiť, aby sa so všetkými deťmi, ktoré sú účastníkmi súdneho konania, zaobchádzalo rovnako

- Členské štáty a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť, aby sa v rámci všetkých príslušných procesných záruk a všetkých služieb, ktoré sa poskytujú deťom pred, počas a po ich účasti na súdnom konaní, zaobchádzalo s deťmi rovnako. Údaje o prístupe detí k justícii by mali byť k dispozícii všetkým deťom, rozdelené podľa skupín (napr. deti v obzvlášť zraniteľných postaveniach)

s cieľom zabezpečiť ciele prístup a monitorovať dostupnosť justície.

- Respondenti vyjadrili obavy v súvislosti s nedostatočnými skúsenosťami v oblasti aspektov rozmanitosti, v dôsledku čoho sa môže znížiť dostupnosť služieb. Všetci odborníci by mali byť informovaní o rôznych typoch zraniteľnosti, ktorými môžu byť deti postihnuté, a mali by byť delegovať prácu odborníkom na tieto typy zraniteľnosti alebo by mali s nimi spolupracovať. Mali by sa zaviesť usmernenia a protokoly na usmernenie odborníkov v priebehu týchto konaní a mali by byť súčasťou balíkov ochranných a bezpečnostných opatrení.
- Britskí respondenti hodnotili kladne iniciatívu Spojeného kráľovstva preložiť existujúce materiály zohľadňujúce potreby detí do rôznych jazykov. Upozornili na iné pozitívne postupy vrátane policajtiiek uskutočňujúcich výsluchy dievčat, ktoré boli obeťami sexuálneho zneužívania a usmernení prokurátorov Spojeného kráľovstva o tom, ako uskutočňovať výsluch osôb s mentálnym postihnutím. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa na podporu detí, ktoré sa zúčastňujú na súdnom konaní, vzťahovali osobitné usmernenia a predpisy, ktoré upravujú a určujú spôsob tejto podpory vrátane poskytnutia príslušných informácií v jazyku a forme, ktorým môžu rozumieť, pri zohľadnení potrieb tlmočenia a prekladu alebo prekážok súvisiacich s fyzickými alebo inými poruchami.
- Členské štáty by mali venovať osobitnú pozornosť uľahčeniu prístupu k spravodlivosti a poskytovať potrebnú právnu pomoc, právne zastúpenie a podporu deťom v obzvlášť zraniteľnom postavení.

ČINNOSŤ AGENTÚRY FRA

Zameranie na nevráživosť voči deťom so zdravotným postihnutím

Nevraživosť zameraná voči deťom so zdravotným postihnutím je oblasťou, o ktorej existuje len veľmi málo informácií v rámci členských štátoch EÚ. Agentúra FRA naplánovala inovatívny projekt na riešenie nedostatočného oznamovania zneužívania, nedostatočnej podpory a slabej informovanosti o právach detí so zdravotným postihnutím a na mapovanie postupov zameraných na riešenie týchto problémov.

Komplexné porovnávacie informácie o právnych predpisoch, politikách a dostupné služby v celej EÚ pomôžu inštitúciám EÚ, členským štátom EÚ a občianskej spoločnosti v účinnom postupe proti tejto nevráživosti. Správa bude k dispozícii v roku 2015.

Viac informácií nájdete na: <http://fra.europa.eu/en/project/2012/children-disabilities-targeted-violence-and-hostility>

Zásada záujmu dieťaťa

V usmerneniach Rady Európy sa ako základné zásady súdnictva zohľadňujúceho potreby detí uvádza nediskriminácia, záujem dieťaťa, dôstojnosť a právny štát.

Aj keď pojem záujem dieťaťa je zakotvený v normatívnom rámci väčšiny skúmaných členských štátov EÚ, väčšina respondentov ho vnímala ako zložitý a nejasný pojem, ktorý je nutné vysvetliť, a respondenti konštatovali, že chýbajú nástroje na identifikáciu, posudzovanie a oznamovanie spôsobov, ako takýto záujem možno uspokojiť. Kritizovali, že chýba konkrétna definícia, čo podľa nich môže viesť k manipulácii, subjektívnemu hodnoteniu a k prijímaniu rozhodnutí, ktoré v skutočnosti neslúžia na ochrany práv detí.

„Čo sa myslí pod pojmom záujem dieťaťa? V trestnom práve je dôležitou zásadou pravda, objektívna pravda. Pre dieťa to znamená, že ak je dieťa obeťou trestnej činnosti, páchatel' by mal byť potrestaný.“ (Bulharsko, sudca)

Výbor pre práva dieťaťa¹ poukazuje na to že „názor dospeléj osoby na to, čo je záujem dieťaťa, nemôže prevážiť povinnosť rešpektovať všetky práva dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa. Upozorňuje, že v dohovore neexistuje žiadna hierarchia práv, všetky práva v ňom ustanovené sú v záujme

dieťaťa a žiadne právo nemožno ohroziť negatívnym výkladom pojmu záujem dieťaťa.“

Na ulahčenie pochopenia a využívania tejto zásady výbor definuje sedem prvkov, ktoré je potrebné zohľadniť pri posudzovaní záujmu dieťaťa: právo detí na vyjadrenie svojich názorov v prípade každého rozhodnutia, ktoré ich ovplyvňuje; identita dieťaťa; zachovanie rodinného prostredia a udržiavanie vzťahov; starostlivosť, ochrana a bezpečnosť dieťaťa; situácia, keď je dieťa v zraniteľnom postavení; právo na zdravie a právo na vzdelanie.

Zásada záujmu dieťaťa

- Uplatňovanie zásady záujmu dieťaťa znamená uplatňovanie práv detí. Podľa vysvetlenia Výboru pre práva dieťaťa na záujem dieťaťa je potrebné nahliadať ako na právo, zásadu a právny postup. Aby sa zabránilo negatívnej interpretácii, potrebné sú jasné právne kritériá, ktoré podľa všetkého chýbajú.
- Odborníci poukazujú aj na nedostatok nástrojov, pomocou ktorých by mohli identifikovať, posúdiť a informovať o tom, ako bol záujem dieťaťa uspokojený. V právnych predpisoch by sa preto mala uvádzať aj potreba, aby rozhodnutia obsahovali „vysvetlenie, ktoré ukazuje, ako toto právo bolo rešpektované v rozhodnutí, t. j. čo sa považuje za záujem dieťaťa, na akých kritériách sa zakladá a ako sa záujem dieťaťa posudzoval oproti iným aspektom“².

Odborná príprava odborníkov

V usmerneniach Rady Európy z roku 2010³ sa vysvetľuje, že na zabezpečenie efektívnej účasti by deti mali byť v kontakte so špecializovanými a školenými odborníkmi, ktorí by ich mali informovať, počúvať a chrániť.

Nemusí však k tomu nevyhnutne dôjsť. Potreba zabezpečiť odbornú prípravu pre odborníkov, ktorí pracujú s deťmi, vystupuje do popredia najmä v súvislosti s nízkou informovanosťou medzi odborníkmi, s ktorými sa uskutočnili rozhovory o usmerneniach Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí. Odborníci by teda mali absolvovať odbornú prípravu o potrebách detí a ich právach, komunikačných technikách a o konaniach

² Tamže.

³ Rada Európy (2010), *Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, oddiel IV IV A 4, 5.

¹ Výbor pre práva dieťaťa (2013), všeobecná poznámka č. 14 týkajúca sa práva dieťaťa na to, aby jeho záujem bol prvoradým hľadiskom (článok 3 ods. 1), CRC/C/GC/14.

zohľadňujúcich potreby detí so zreteľom na vekové rozdiely a osobnú situáciu.

„Mnohé veci [...], v prípade ktorých som mal pocit, že som predtým konal akosi intuitívne správne, je samozrejme dobré tentoraz počuť, ako treba konať správne z psychologického hľadiska, a potom vedieť napraviť chyby a dbať na to, že je potrebné sa riadiť týmito pokynmi do určitej miery. Želal by som si oveľa viac odbornej prípravy, pretože neexistuje vôbec žiadne vzdelávanie v justičnej oblasti.“ (Nemecko, sudca pre rodinné záležitosti)

Spomedzi odborníkov, s ktorým sa uskutočnili rozhovory, približne dve tretiny sa zúčastnili vzdelávacích programov, pričom v prípade sociálnych pracovníkov bola vyššia pravdepodobnosť absolvovania odbornej prípravy než v prípade právnikov. Aj keď v právnych predpisoch mnohých krajín sa uvádza, že odborná príprava je povinná, poskytovanie a absolvovanie odbornej prípravy sa spravidla uskutočňuje na dobrovoľnom základe. Zavedené sú mnohé úspešné vzdelávacie programy, zdá sa však, že ich v niektorých členských štátoch sú vážne problémy s ich dostupnosťou. Mnohí odborníci navrhli zlepšenia, napr. viac odbornej prípravy pre sudcov o komunikácii s deťmi a viac odbornej prípravy o právnych systémoch pre sociálnych pracovníkov. Odborníci tiež uviedli, že úspešnosť techník v súdnych prípadoch týkajúcich sa dieťaťa závisí od množstva faktorov vrátane osobnosti, rodičovstva a spolupráce.

„Nemali by sme dovoliť, aby došlo k zlyhaniu v prípade v dôsledku nekompetentnosti a nedostatočných skúseností vyšetrovateľov, prokurátorov, vyšetrojúcich policajtov a/alebo sudcov alebo orgánov presadzovania práva vo všeobecnosti, ak by ich vedel vyriešiť skúsený odborník. V určitej chvíli zostanú ľudia sklamaní z justičného systému. Kde je problém? Problémom je nedostatočná odborná príprava týchto činiteľov, nás, štátu. Toto je v našej kompetencii.“ (Bulharsko, sudca)

Mnohí majú pocit, že chýba špecializácia a vhodná odborná príprava pre prácu s deťmi v rámci všetkých odborných oblastí v justičnom systéme zameranom na deti. Respondenti sa domnievajú, že odborníkom v právnej oblasti by pomohla odborná príprava v oblasti komunikácie s deťmi, zatiaľ čo sociálnym pracovníkom by sa zišla odborná príprava v oblasti právnych predpisov týkajúcich sa detí.

Všeobecná odborná príprava a odborná príprava na pracovisku pre všetkých odborníkov, ktorí prichádzajú do kontaktu s deťmi

- Členské štáty EÚ, ako aj vnútroštátne a európske združenia by mali zabezpečiť, aby odborníci, ktorí sa zaoberajú s deťmi, absolvovali príslušnú

povinnú odbornú prípravu o právach dieťaťa, komunikácii s deťmi a právnych predpisov týkajúcich sa detí. Týka sa to nielen sudcov a prokurátorov, ale aj odborníkov v prvej línii, napr. policajtov a zamestnancov súdu.

- Školiace kurzy by sa mali organizovať na vnútroštátnej úrovni s harmonizovanými učebnými plánmi, aby sa zabezpečilo, že odborníci budú mať rovnaké príležitosti na získanie odbornej prípravy a aby sa zabránilo nerovnakému zaobchádzaniu s deťmi na základe toho, kde žijú. Potrebne je podporovať výmenu perspektívnych postupov v rámci členských štátov a medzi nimi, ako aj rozvoj vzdelávacích modulov EÚ.
- Odbornú prípravu by mal dopĺňať aj dohľad a multidisciplinárna výmena postupov medzi odborníkmi.

Perspektívny postup

Odborná príprava policajtov v oblasti výsluchov detí

Fínsko poskytuje celoročný interdisciplinárny program odbornej prípravy v oblasti výsluchov pre policajtov a zdravotníckych pracovníkov, ktorí vypočúvajú deti. Odbornú prípravu organizuje Národná policajná rada a Centrum forenznej psychiatrie. Kurz absolvovala väčšina policajtov a psychológov, ktorí pracujú v oblasti trestnoprávných konaní, a vo všeobecnosti súhlasili s tým, že tento kurz prispel v procese predbežného vypočúvania detí k atmosfére zohľadňujúcej potreby detí.

Podobne aj v Chorvátsku sú policajti povinní absolvovať trojmesačný program odbornej prípravy organizovaný ministerstvom vnútra. Po ukončení dostanú osvedčenie a sú oprávnení podpisovať policajné správy v prípadoch týkajúcich sa detí.

Multidisciplinárna spolupráca

V medzinárodných normách, ako napr. v usmereniach Rady Európy, sa v záujme uľahčenia konania a rozhodovania vyzýva k posilneniu odbornej spolupráce medzi jednotlivými odborníkmi.

„Nachádzate sa v kontradiktórnom systéme, ale zároveň ide o proces spolupráce a nepoznáť žiadneho právnika v tejto oblasti, ktorý nepracuje v takomto type rámca. Je to rámec spolupráce.“ (Spojené kráľovstvo, sociálny pracovník)

Multidisciplinárna a interdisciplinárna spolupráca môže mať veľa podôb. Môže sa vzťahovať na všeobecné formy spolupráce, ktoré sú súčasťou základného prístupu ku konaniam alebo ktoré sa vzťahujú na špecifické prípady. Môže k nej dochádzať aj v rámci viacerých osí: v rámci jednej odbornej skupiny alebo medzi rôznymi profesiami (ako tímová práca medzi sociálnymi pracovníkmi a odborníkmi v právnej oblasti), v rámci rôznych oblastí alebo naprieč rôznymi oblasťami súdництва (napríklad lepšia koordinácia medzi procesmi občianskeho a trestného práva) alebo kombinácia oboch (napr. výmena osvedčených postupov medzi sudcami a sociálnymi pracovníkmi alebo spolupráca na prípadoch s deťmi, ktoré sú účastníkmi trestnoprávneho, ako aj občianskoprávneho konania).

Niektoré krajiny formálne schválili dohody alebo protokoly na podporu odbornej spolupráce. Multidisciplinárna spolupráca sa však uskutočňuje väčšinou na neformálnej úrovni v rámci osobných sietí a konexií. Respondenti uviedli príklady úspechov a neúspechov v rámci formálnych a neformálnych systémov spolupráce a nie je jasné, či je niektorý týchto systémov výhodnejší. Napriek úspešným príkladom však takéto systémy vo všeobecnosti chýbajú v členských štátoch EÚ.

„Pracujeme v samostatných skupinách. Multidisciplinárny spôsob nám nie je prirodzený a je pre nás komplikovaný. Čím viac multidisciplinárnej odbornej prípravy absolvujeme, tým lepšie budeme vedieť pracovať multidisciplinárnych spôsobom.“ (Francúzsko, mimovládna organizácia)

Respondenti sa domnievajú, že je veľmi dôležité, aby sa jednotliví zúčastnení odborníci podieľali na koordinácii a spolupráci v priebehu konania s cieľom zabezpečiť, aby súdnictvo zohľadňovalo potreby detí tým, že sa zníži počet vypočúvaní, skráti sa trvanie konania, zaistia sa konzistentné informácie poskytované deťom a zabezpečia spôsoby vypočúvania detí. Deti sú tak lepšie pripravené, informované, chránené a podporované.

Spolupráca zameraná na dosiahnutie najlepších postupov a výsledkov

- Členské štáty EÚ a vnútroštátne a európske odborné združenia by mali podporovať spoluprácu medzi inštitúciami a multidisciplinárny prístup poskytovaním finančných prostriedkov pre príslušné školiace kurzy.
- Respondenti sa domnievajú, že chýbajú profesionálne mechanizmy koordinácie na podporu a multidisciplinárneho prístupu, čo znamená, že postupy nie sú harmonizované a konania meškajú. Členské štáty EÚ a v prípade potreby EÚ by mali zabezpečiť zavedenie takýchto

mechanizmov. Na posilnenie spolupráce by sa mali podporovať aj štandardné operačné postupy medzi odborníkmi.

Perspektívny postup

Koordinácia trestnoprávnych a občianskoprávnych vyšetrovaní

V rámci Mníchovského modelu (*Münchner Modell*) sú v Nemecku stanovené usmernenia na koordináciu trestnoprávneho a občianskoprávneho vyšetrovania s cieľom zabrániť viacnásobným vypočúvaniam dieťaťa, najmä v prípadoch domáceho násillia a sexuálneho zneužívania. Ustanovuje sa v nich povinné zaznamenávanie vypočúvaní dieťaťa na video a následne sa záznamy odovzdávajú službám na ochranu detí a poskytujú sa aj vyšetrovateľom. Cieľom je na základe úzkej spolupráce a poskytovaním okamžitých informácií všetkým stranám, ktoré sú účastníkmi konania (právnicmi, služby na ochranu detí, experti, právni zástupcovia dieťaťa), pomôcť rodičom pri hľadaní riešenia v prípade opatrovnictva alebo prístupu k právam.

Zriadenie špecializovaných multidisciplinárnych oddelení pre detské obeť

Francúzsko zriadilo približne 50 špecializovaných multidisciplinárnych zdravotníckych a justičných jednotiek v nemocniciach (*Unités d'accueil Médico-Judiciaires*) v celej krajine s cieľom pomôcť v trestnoprávnych konaniach. Tieto jednotky pomáhajú často rovno na mieste hneď po vyšetreniach spojiť rodiny a deti s mimovládnymi organizáciami poskytujúcimi podporu obetiam. Sústreďujú tiež vypočúvania detí, lekárske a psychologické vyšetrenia. Tieto centralizované programy zabezpečujú, aby sa výsluchy a vyšetrenia uskutočňovali v prostredí zohľadňujúcom potreby detí. Prispievajú tiež k zjednodušeniu procesu – zabráneniu zbytočným priesťahom a viacnásobným vyšetrovaniam.

Každý rok sú účastníkmi trestnoprávných a občianskoprávných súdnych konaní tisícky detí postihnuté rozvodom rodičov alebo ako obeť alebo svedkovia trestného činu. Takéto konania môžu byť stresujúce pre každého. Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) skúmala, či sa v týchto konaniach dodržiavajú práva detí. Zo zistení agentúry FRA z terénneho výskumu na základe rozhovorov s odborníkmi a deťmi vyplýva, že treba ešte prekonať dlhú cestu na dosiahnutie takého súdництва v celej Európskej únii (EÚ), ktoré vo väčšej miere zohľadňuje potreby detí. Aj keď sa všetky členské štáty EÚ zaviazali zabezpečiť, aby záujem detí bol prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch, ktoré ich ovplyvňujú, v praxi sa nie vždy dodržiavajú ich práva na to, aby boli vypočuté, informované, chránené a nediskriminované. Z tohto dôvodu EÚ odporúča dokument Rady Európy z roku 2010 *Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*. Jeho cieľom je pomôcť členským štátom zlepšiť ochranu detí v ich justičných systémoch a posilniť ich zmysluplnú účasť, a tak zlepšiť fungovanie súdництва.

Ďalšie informácie:

Ďalšie informácie o právach dieťaťa sa uvádzajú v týchto publikáciách agentúry FRA.

- *Mapping child protection systems in the EU* (Mapovanie systémov ochrany detí v EÚ) (2014), <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection>.
- *Guardianship for children deprived of parental care* (Opatrovníctvo pre deti zbavené rodičovskej starostlivosti) (2014), príručka, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care-handbook-reinforce-guardianship>.
- *Fundamental rights: challenges and achievements in 2013* (Základné práva: výzvy a úspechy v roku 2013) (2014), výročná správa, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/fundamental-rights-challenges-and-achievements-2013>.
- *Fundamental Rights Conference 2010: ensuring justice and protection for all children* (2011) (Konferencia o základných právach 2010: zabezpečenie spravodlivosti a ochrany pre všetky deti), konferenčný príspevok, <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/fundamental-rights-conference-2010-ensuring-justice-and-protection-all-children>.
- *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in European Union* (Vypracovanie ukazovateľov na ochranu, dodržiavanie a presadzovanie práv dieťaťa v Európskej únii) (2010), <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/developing-indicators-protection-respect-and-promotion-rights-child-european-union>.

Prehľad aktivít agentúry FRA týkajúcich sa práv dieťaťa sa uvádza na: <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>.

Úrad pre publikácie

© Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2015
Ilustrácie: © FRA

Print: ISBN 978-92-9239-763-0, doi:10.2811/024295
PDF: ISBN 978-92-9239-775-3, doi:10.2811/49725

FRA – AGENTURA EUROPSKEJ UNIE PRE ZAKLADNE PRAVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency